

FAİZLİ BİR BANKANIN FAİZSİZ BANKAYA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE KATILIMA DÖNÜŞÜM BANKASI UYGULAMASI^a

Yakup BULUT^b

İstanbul Sabahattin Zaim University, Türkiye

İbrahim Güran YUMUŞAK^c

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru: 10 Aralık 2024

Kabul: 27 Temmuz 2025

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

JEL Sınıflandırma:

G20, G21, G23

Anahtar Kelimeler:

Faizsiz Bankacılık,
Konvansiyonel
Bankacılık, Katılım
Bankacılığına Dönüşüm,
Pencere Bankacılığı

ÖZ

İslami bankacılığın dünyadaki gelişimine baktığımızda faizli bir bankanın faizsiz bankaya dönüştürülmesine yönelik son dönemlerde çok sayıda örneğin olduğu görülmüştür. Bu örneklerde faizli bir bankanın tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüşümünü görebildiğimiz gibi, faizsiz pencere açmak veya bağlı ortaklık kurmak şeklinde kısmi ve aşamalı dönüşüm şekillerini de görmek mümkündür. Bu makalede faizsiz bankacılık sektörünün gelişimine katkı sağlamak amacıyla yeni bir yöntem olarak katılım bankacılığına dönüşümün Türkiye’de uygulanması konusu başta dünya örnekleri olmak üzere birçok açıdan analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda faizli bir bankanın faizsiz bankaya dönüşümü fikhî, hukukî, iktisadi, finansal ve teknik bakımdan değerlendirilerek, Türkiye koşullarına uygun katılıma dönüşüm bankası uygulaması ele alınmış ve dönüşüm sürecindeki bankalar için yeni bir isim önerisinde bulunulmuştur. Ayrıca sağlıklı bir dönüşüm süreci için ise öncelikli olarak yasal ve faizsiz bankacılık standartlarına yönelik fikhî altyapı oluşturulması gerektiği kanaatine varılmıştır.

<https://doi.org.tr/10.54863/jief.1599585>

^a Makale, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Ana Bilim Dalı’nda Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak danışmanlığında Yakup Bulut tarafından hazırlanmış “Konvansiyonel Bir Bankanın Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesi ve Türkiye Üzerine Bir Model Önerisi” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

^b **Sorumlu Yazar:** Sorumlu Yazar: Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, E-posta: yakubbulut@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1635-8034>

^c Prof. Dr., İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, E-posta: ibrahim.yumusak@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1655-9872>

Kaynak göster: Bulut, Y. & Yumuşak İ., G.(2025). Faizli Bir Bankanın Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesi ve Katılıma Dönüşüm Bankası Uygulaması, *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 11(2), 384-417, <https://doi.org.tr/10.54863/jief.1599585>.



CONVERSION OF AN INTEREST-BASED BANK INTO AN ISLAMIC BANK AND A PARTICIPATION CONVERSION BANK APPLICATION^aYakup BULUT^b*İstanbul Sabahattin Zaim University, Türkiye*İbrahim Güran YUMUŞAK^c*İstanbul Sabahattin Zaim University, Türkiye***ARTICLE INFO****Article History:**Received: 10 December
2024

Accepted: 27 July 2025

Article Type:

Research Article

JEL Classification:

G20, G21, G23

Keywords:Islamic Banking,
Conventional Banking,
Conversion to Islamic
Banking, Window
Banking**ABSTRACT**

Looking at global development of Islamic banking, we see that there have been many recent examples of converting an interest-bearing bank into an interest-free bank. In these examples, it is possible to see the transformation of an interest-bearing bank into a full-fledged interest-free bank, as well as partial and gradual transformation forms such as opening an Islamic window or establishing a subsidiary. In this article, in order to contribute to the development of the interest-free banking sector, the implementation of the conversion to participation as a new method in Turkey has been analyzed in many aspects, especially the world examples. In this context, the conversion of an interest-based bank into an Islamic bank is evaluated in terms of jurisprudence, law, economics, finance, and technical aspects. The application of a participation transformation bank suitable for Turkish conditions is discussed and a new name is proposed for the banks in the transformation process. In addition, it is concluded that for a healthy transformation process, the legal and jurisprudential infrastructure for Islamic banking standards should be established first.

<https://doi.org/tr/10.54863/jief.1599585>

^a The article is derived from the doctoral thesis titled "Conversion of an Interest-Based Bank into an Islamic Bank and a Participation Conversion Bank Application," prepared by Yakup Bulut under the supervision of Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak at the Department of Islamic Economics and Finance at Istanbul Sabahattin Zaim University.

^b **Corresponding Author:** Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, E-posta: yakubbulut@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1635-8034>

^c Prof. Dr., İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, E-posta: ibrahim.yumusak@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1655-9872>

To cite this article: Bulut, Y. & Yumuşak İ., G.(2025). Conversion of an Interest-Based Bank into an Islamic Bank and a Participation Conversion Bank Application, *Journal of Islamic Economics and Finance*, 11(2), 384-417, <https://doi.org/tr/10.54863/jief.1599585>.

GİRİŞ

Dünyada İslami finans kuruluşlarının aktif büyüklüklerinin son beş yıl içerisinde önemli hacimlere ulaştığı görülmektedir. İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB) tarafından her yıl yayımlanan İslami Finansal Hizmetler Endüstrisi İstikrar Raporu'na göre 2018 yılı itibarıyla 1,6 trilyon USD olan küresel İslami finans kuruluşları sektör hacminin 2023 yılı itibarıyla 3,38 trilyon USD'ye ulaştığı kaydedilmiştir (IFSB, 2024). Söz konusu sektör hacminin yaklaşık %70'inin ise İslami bankaların oluşturduğu görülmüştür. Sonuç olarak bu büyüme potansiyeli, diğer bankacılık aktörleri tarafından da yakinen takip edilmekte ve konvansiyonel bankaların gelişen pazardan pay alma iştahını artırmaktadır. Diğer taraftan günümüzde nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de katılım bankalarının sektör payının yetersiz olduğu görülmüş ve faizsiz bankaların sektör payının artırılması ile ilgili özellikle kamu otoriteleri tarafından stratejiler ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Tüm bu gelişmelere paralel olarak faizsiz bankacılık sektör payının artırılması ile ilgili başta pencere yöntemi ve bağlı ortaklık kurma şeklinde olmak üzere mevduat bankalarının faizsiz finans sistemine dönüştürülmesi gibi alternatif yöntemler akla gelmektedir. Fakat faizli bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüştürülebilmesi için uygun dönüşüm süreci ve yöntemlerin izlenmesi gerekmektedir. Bunun için "Dönüşüm" kelimesinin faizsiz finans literatüründeki terim anlamına baktığımızda, faizli bankaların çalışma sistemlerini, bankacılık ürün ve hizmetlerini kısmen veya tamamen değiştirmesi ya da baştan düzenleyip faizsiz bankacılık ilkelerine uyumlu hale getirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Diğer taraftan dönüşüm süreci ve yöntemlerinin mahiyeti bankadan bankaya ve ülkeden ülkeye farklılık arz etse de karşılaşılan fikhî, hukukî ve finansal zorlukların benzer mahiyette olduğu gözlemlenmiştir.

Bu çalışmayla, alternatif bir yöntem olarak faizli bir bankanın faizsiz bankaya dönüşümü fikhî, hukukî, iktisadi, finansal ve teknik bakımdan ele alınarak, bu dönüşümün en uygun şekilde nasıl gerçekleştirilebileceğine dair farklı model önerileri sunulması ve bu şekilde hem literatür

çalışmalarına hem de katılım finans sektörünün gelişimine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışma yöntemi olarak ise öncelikle bu alanda yapılan akademik çalışmaları incelemek suretiyle literatür taraması yapılmış, dünya uygulamalarına ve örneklerine yer verilerek konvansiyonel bir bankanın İslami bir bankaya dönüştürülmesi süreci teknik ve fikhî açıdan analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, faizsiz finans kuruluşlarının mevcut durumu ve gelişim potansiyeli hakkında bilgilendirmelerde bulunularak bu kapsamda çalışmanın amacına ulaşması noktasında hangi yöntemlerin uygulandığı hususuna değinilmiştir. İkinci bölümde faizli bankalarla faizsiz bankalar başta fon toplama ile fonu kullandırma yöntemleri açısından olmak üzere tüm yönleri ile karşılaştırılmış ve faizli bir bankanın faizsiz bankaya dönüştürülmesine yönelik yapılan literatür çalışmasına ayrı bir başlık altında yer verilmiştir. Üçüncü ana bölümde ise faizli bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüştürülmesi ilk olarak temel nedenleri ve motivasyonları açısından ele alınarak, hukuki ve fikhî açıdan değerlendirilmiş ve dünyada dönüşen banka örneklerine yer verilerek, dönüşümün nasıl uygulandığına dair bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Daha sonra bu örneklerden yola çıkarak dönüşüm şekilleri analiz edildikten sonra, Türkiye'ye uygun dönüşüm modelleri ve süreçleri ortaya konmaya çalışılarak, dönüşüm sürecindeki bankalar için yeni bir model ve isim önerisinde bulunulmuştur.

KATILIM BANKALARI İLE KONVANSİYONEL BANKALARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Dönüşümü başarılı bir şekilde gerçekleştirmenin yolu öncelikle konvansiyonel yani faizli bankalarla faizsiz bankaların çalışma sistematiği arasındaki farklılıkları iyi biliyor olmaktan geçmektedir. Dolayısıyla bu bölümde faizsiz bankalar, fon toplama yöntemleri, fon kullandırma yöntemleri, muhasebe uygulamaları, organizasyon yapıları, bankacılık hizmetleri, pazarlama faaliyetleri, insan kaynakları ve ekonomik göstergeler açısından konvansiyonel bankalarla karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Fon toplama yöntemleri açısından karşılaştırıldığında konvansiyonel bankalar başta kesinleştirilen faiz oranı ile mevduat toplarken katılım bankaları kâr-zarar ortaklığına dayalı katılma hesapları ile fon toplamaktadırlar. Ortaklığa dayalı bu yapıda, katılma hesabı sahibi ile faizsiz banka arasında bir risk paylaşımı söz konusudur (Akacem & Gilliam, 2002). Ayrıca katılma hesabı sahiplerine baştan sabit bir getiri vaatinde bulunulmadığı gibi yatırılmış olan anapara da garanti edilmemektedir.

Fon kullandırma yöntemleri açısından bakıldığında, faizsiz bankalar ara mal, mamul, makine alımları gibi gerçek ticarete aracılık ederken alım-satım, kiralama ve ortaklık gibi yöntemleri kullanmaktadır. Ancak konvansiyonel bankalar müşterilerine doğrudan faizli nakit kredi kullandırır. Dolayısıyla faizsiz bankalar müşterilerine (karz-ı hasen dışında) doğrudan nakit verdiği bir kredi sistemine sahip değildir. Diğer bir deyişle gerçek bir ticaretin yani mal alım-satımıyla ticarete dair belgesi olan işlemlerin fonlanması söz konusudur (Bolat, 2019).

Muhasebe uygulamaları açısından katılım bankalarıyla konvansiyonel bankaların aralarındaki farklılıklar, katılım bankalarının faizsizlik ilkesine dayalı çalışma esaslarından kaynaklanırken, benzerliklerin ise katılım bankalarının ayrı bir muhasebe yönteminin olmamasından ve dolayısıyla her iki bankacılık türünün de aynı mevzuata tabi olmalarından kaynaklandığı bilinmektedir. Örneğin, konvansiyonel bankalar faaliyetlerini faiz esasına dayandırdıkları için devlet tahvili, hazine bonusu, repo ve bankalar arası işlemler gibi alım-satım işlemlerine aracılık etmekte ve muhasebe kayıt sistemlerini buna göre kaydetmektedirler. Ancak faizsiz bankalar ise çalışma ilkeleri sebebiyle, aracılık etmekte oldukları kira sertifikaları (sukuk), İslami usullere uygun taahhütlü işlem pazarları ve bankalar arası borçlanma araçlarını, mevcut muhasebe kayıt sistemlerine uyarlamaya çalışmaktadır (Özulucan & Deran, 2009).

Faizsiz bankalar ile mevduat bankalarının organizasyon yapıları arasındaki en önemli fark, faizsiz bankaların ayrıca danışma komitelerine sahip olmaları ve organizasyonlarında faizsiz bankacılık uyum ve denetim faaliyetlerini yerine getiren ayrı birimler tahsis etmeleridir. Bu kapsamda

14 Eylül 2019 tarihinde “Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliği” yayınlanmıŐtır. Tebliğ’in 4. Maddesine göre “Bankalar, faaliyetlerinin faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla bünyesinde bir danışma komitesi tesis etmekle yükümlüdür. Danışma komitesi yönetim kuruluna bağlı olarak faaliyet gösterir.” denilmektedir. Danışma komiteleri kararlarının yansıtılması faizsiz bankacılık ilkelerine uygun bir Şekilde hareket edilmesi için katılım bankaları bünyelerinde sekretarya, uyum ve denetim faaliyetlerinin yürütülmesi için birimler tesis edilmektedir. Katılım bankalarından farklı olarak, konvansiyonel bankaların herhangi bir Şekilde bünyelerinde danışma komitesi bulundurma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Bankacılık hizmetleri açısından karşılaştırıldığında fatura ödemeleri, para transferleri, kiralık kasa, ek ve bunun gibi iŐlemlerden oluŐan bankacılık hizmetlerinin her iki bankacılık türünde benzer olduğu görülmektedir. Ancak faizsiz bankalar kendi prensiplerine uygun olmayan iş ve faaliyetlere yönelik bankacılık hizmetleri sunmamaktadır. Bu bağlamda TKBB Merkezi Danışma Kurulunca yayımlanan Katılım Finansı İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler ve Bunların Tasfiyesi Standardında uygun olmayan iş ve iŐlemlerden elde edilen gelirlerin neler olduğuna, bu gelirlerin nasıl yönetileceğine ve ne Şekilde tasfiye edileceğine dair hükümlere yer verilmektedir (TKBB, 2024).

Pazarlama faaliyetleri bakımından faizsiz bankaları konvansiyonel bankalardan ayırıtıran en önemli fark: faizsiz bankaların pazarda ürün ve hizmet sunarken, toplumun sosyal ve kültürel yapısı, dini inançları, faizli işlemlere karşı olan duyarlılığını göz önünde bulundurarak hareket etmeleridir (ifti & Fidanlı, 2018).

İnsan kaynakları yönetimi açısından gerek geleneksel banka gerekse faizsiz banka olsun benzer görevleri yürütmektedir (El-Seoudi, 2012). Fakat faizsiz bankalarda farklı olarak istihdam edilen her personelin katılım bankacılığı ilke ve standartları ile danışma komitesi kararlarına uygun Şekilde görevlerini icra etmeleri gerekmektedir. Ayrıca insan kaynakları birimleri eğitim faaliyetleri kapsamında personelin yeterli düzeyde faizsiz bankacılık

bilgi ve donanımına sahip olması için gerekli tedbirleri almak durumundadır (Resmi Gazete, 2019).

LİTERATÜR ANALİZİ

Konuyla ilgili çalışmalar kısıtlı olmakla birlikte son dönemlerde faizsiz bankaya dönüşen banka örneklerinde yaşanan artışa paralel olarak, konuyla ilgili yurt dışı makale çalışmalarında da artış yaşandığı görülmüştür. Literatür taramalarında dönüşüme dair girişimlerin yaşandığı bazı ülke örnekleri ile karşılaşmıştır. Bu ülkeleri başta Malezya, Pakistan ve Endonezya olmak üzere Bangladeş, Bahreyn ve Libya gibi ülkeler takip etmektedir. Ayrıca bazı araştırmaların ülke veya banka örneklerinden ziyade daha çok dönüşümü başta fikhî, hukukî olmak üzere farklı açılardan ele alan kavramsal çalışmalardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Farklı dönüşüm modellerinin ele alındığı araştırmalar incelendiğinde daha çok tam teşekküllü, bağlı ortaklık veya pencere şeklinde kısmi ve aşamalı dönüşüm şekillerinin öne çıktığı görülmektedir.

Konvansiyonel bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüşümü ile ilgili Türkiye’de yazılan doktora ve yüksek lisans tezi çalışmalarına bakıldığında Bulut (2022)’nin “Konvansiyonel Bir Bankanın Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesi ve Türkiye Üzerine Bir Model Önerisi” doktora tezi çalışmasına rastlanılmıştır. Türkiye’de dönüşüm konusuna ilişkin rastlanılan diğer çalışmalar ise, Yazıcı (2018) tarafından kaleme alınan “Konvansiyonel Bankaların İslami Bankalara Dönüşümü ve Dönüşüm Süreci Üzerinde Bir Değerlendirme” ve Durmuş (2022) tarafından kaleme alınan “Konvansiyonel Bir Bankanın İslami Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesinin Fikhî Açısından Analizi” başlıklı makale çalışmaları yer almaktadır. Söz konusu çalışmalarda dönüşümün başta AAOIFI standartları açısından olmak üzere fikhî hatları ile alındığı görülmüştür.

Dönüşümle ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde Hassan (2012) tarafından konvansiyonel bir bankanın İslami bankaya dönüşümünün İslam hukuku açısından değerlendirildiği görülmektedir. Aynı şekilde dönüşümü içtihatlar ve AAOIFI standartları açısından

değerlendiren Zaki ve Hussainey (2015) çalışmalarında Kur'an-ı Kerim'den ayetlerle deliller ortaya koymaya çalışmışlardır. Shafii ve arkadaşları, 2013 ve 2016 yıllarında kaleme aldıkları makale çalışmalarında konvansiyonel bir bankanın İslami bir bankaya dönüşümünün önündeki engellerin ve dönüşümü tetikleyen motivasyonların önemini vurgulamaya çalışmışlardır. Benzer bir çalışma ile Arshad, Yusoff ve Tahir (2015) tarafından dönüşümün mevzuat düzenlemeleri ve şeri yönetim sorunları açısından değerlendirildiği görülmüştür. Bunun dışında yurt dışında yapılan akademik çalışmaların genellikle makale olarak sunulduğu ve bu çalışmaların İslami finans tecrübesine sahip belli başlı ülkelerde yoğunlaştığı dikkatimizi çekmiştir.

FAİZLİ BİR BANKANIN FAİZSİZ BANKAYA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Faizsiz bankacılık konusunda artan farkındalık, İslami bankacılık ürünlerine yönelik önemli bir talep artışına yol açmıştır. Bunun yanı sıra, konvansiyonel bankaların İslami forma dönüşüm fenomeni bu bankaların en son dünya ekonomik krizine karşı gösterdiği dayanıklılıkla birlikte perçinlenmiştir. İslami bankaları karakterize eden yüksek kârlı, düşük riskli yapı bu bankalara geçiş eğilimini artıran etmenler arasındadır. Ayrıca, dini nedenler İslami modele geçiői etkileyen diğer önemli faktörler arasında yer almaktadır (Alani & Yaacob, 2012). Bu saymış olduğumuz temel etmenlerin ve nedenlerin konvansiyonel bankaların İslami bankalara dönüşümünün niteliğine bağlı olmakla beraber ülkeden ülkeye hatta bankadan bankaya farklılık gösterdiği düşünülmektedir. Buradan hareketle konvansiyonel bankaların İslami bankalara dönüşümünde rol oynayan temel neden ve motivasyonları dini ve fıkhî nedenler, ekonomik ve finansal nedenler ile kamusal ve toplumsal taleplerden kaynaklanan nedenler başlıkları altında açıklanmıştır.

Dönüşümün Temel Nedenleri ve Motivasyonları

İslam dininin, iktisadi yaşam da dahil olmak üzere hayatın her safhasına yönelik düzenlemeler sunması ve inananların yüce yaratıcının emirlerine ve yasaklarına uyması gerekliliği, konvansiyonel bankaların faizsiz bankalara dönüştürülmesinin arkasındaki temel etmenler arasında yer almaktadır. Bu

kapsamda kredi sistemine dayandırılan geleneksel bankaların dönüştürülmesinde faiz, spekülasyon ve garar gibi yöntemlerin haram kılınması ve yasaklanması önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Kur'an-ı Kerim'in faizi haram kılınması ile ilgili "Allah, alışverişi helal faizi haram kılmıştır" (Bakara, 2/275) ve "Eğer faizi terk etmezseniz bilin ki, Allah'a ve Resulüne karşı savaş açmışsınız..." (Bakara, 2/279) buyurmaktadır. Bu nedenle Allah ve Resulüne karşı savaş açılmış olacağı görüşü Müslüman nüfusun büyük bir sayıya ulaştığı dünyada önemli bir motivasyon sebebidir.

İslami bankacılığa dönüşümü sağlayan diğer önemli bir etmen ekonomik ve finansal nedenlerdir. Zira gelirin adil bir şekilde paylaşılması, servetin belirli grupların elinde toplanmasının engellenmesi, kaydi para üretiminin durdurularak enflasyonun önüne geçilmesi, işsizliğin düşürülmesi gibi sebepler de konvansiyonel bankaları İslami bankalara dönüşmeye yönlendirmektedir. Son olarak konvansiyonel bankalarla karşılaştırıldığında İslami bankaların kârlılık oranlarının daha yüksek seviyelerde olması ve hissedarlarına daha fazla getiri sağlamaları dönüşümde önemli etkiye sahip olmuştur. Çeşitli konvansiyonel bankaların İslami bankaya dönüşmeleri akabinde başta öz kaynak kârlılığı olmak üzere kârlılıklarını artırdığı da bilinmektedir. Bu yüzden konvansiyonel bankaların karlarını maksimize etmek istemesi önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur (Zaki & Hussainey, 2015).

Faizsiz bankacılığı ortaya çıkaran diğer önemli sebeplerden biri toplumun ihtiyaçlarıdır. Kamunun özellikle son dönemlerde faizin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla katılım bankalarının sektör payını artırmaya yönelik girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Bununla beraber, devletin katılım bankacılığı sektörüne girmesi, sektörün gelişimine ciddi katkılarda bulunmuştur. Bu nedenle dönüşümün diğer önemli motivasyonu politiktir. Muhafazakâr partiler, faizsiz finansı ekonomiyi kontrol etmenin bir aracı olarak görmektedirler (Al-Harbi, 2020).

Yasal Düzenlemeler Açısından Dönüşümün Değerlendirilmesi

Konvansiyonel bir bankanın, faizsiz bankaya dönüşüm sürecinde fikhî ve idari açıdan gerçekleştirilecek çalışmalara ilave olarak mevzuat yönünden de ön hazırlık yapılması, ilgili prosedürlerin yerine getirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır. Bu kapsamda AAOIFI'nin "Dönüşüm İçin Gerekli İşlemler" başlığı altında, dönüşmeye başlayan veya dönüşecek bankanın, "şirket ana sözleşmesi", "işletme lisansını" ve "organizasyon yapısını" değiştirmesi gerektiği ifade edilmektedir (AAOIFI, 2015). Bu yüzden bankanın şirket ana sözleşmesinin yönetim kurulu ve genel kurul onayı ile faizsiz bankacılık prensiplerine uygun bir şekilde güncellenmesi dönüşüm sürecinin ilk aşaması sayılmaktadır. Bunun için de dönüşümün yasalar karşısında sıkıntısız bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için mevcut Bankacılık Kanunu'nda mevduat bankalarının faizsiz bankaya dönüştürülebileceğine ilişkin gereken düzenlemelerin yapılması ya da sadece faizsiz finans kuruluşlarına yönelik kurulacak müstakil bir kanunda dönüşüme yönelik maddelere yer verilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de yürürlükteki 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre; mevduat bankalarının faizsiz, katılım bankalarının ise faizli işlem yapmalarına izin verilmemektedir. Bu sebeple de şu an için konvansiyonel bankaların İslami bankacılık penceresi açması ve Türkiye'de bu şekilde faizsiz bankacılık faaliyetlerinde bulunması yasal olarak mümkün değildir. Bunun sonucu olarak Türkiye'de kamu bankalarının kurduğu katılım bankaları İslami yan kuruluş veya bağlı ortaklık, özel katılım bankaları ise tam teşekküllü İslami banka statüsündedir (Toprak, Ergeç, & Kaytancı, 2020). Ancak Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından 4 Ekim 2022 tarihinde yayımlanan Katılım Finans Strateji Belgesi (2022-2025)'nde İslami finans sisteminin gelişimi ve genel görünümüne dair geniş kapsamlı bir çalışmanın yapıldığı görülmüş ve özellikle dünyada, pencere bankacılığından tam teşekküllü İslami bankacılığa geçişe yönelik bir eğilimin olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan yakın dönemde pencere bankacılığından tam teşekküllü bankacılığa geçen bazı ülkelerde söz konusu dönüşüm yasa ile

tüm İslami banka pencereleri için zorunlu tutulduğu şeklinde tespitlerde bulunulmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2022).

Fıkhî Açıdan Dönüşümün Değerlendirilmesi ve AAOIFI Standartları

İslamiyet'in ilk dönemlerinde serbest olan faiz, Peygamberin (SAV), kesin olarak faiz yasağını ilan ettiği günden itibaren geçerli olmak üzere tüm sözleşmelerle birlikte tamamen geçersiz kılınmış sadece daha önce alınan faiz mazur görülmüştür. Modern dönüşüm süreci de bu duruma benzetilmektedir. Bunun nedeni, faizin Müslümanlar için dini olarak yasak olması, ancak yasağın yürürlükteki kanunlar kapsamında uygulanmamasıdır. Pay sahiplerinin hakkı olarak faizi tamamen yasaklamak için dönüşüm kararı, yine onlar tarafından olağanüstü bir genel kurulda alınır. Dolayısıyla, dönüşümden önce bankanın aldığı ve hissedarlara ödenen faiz arındırılırken, dönüşümden sonra bankacılık işlemlerinde faiz yasaklanarak ve geçersiz ilan edilerek aynı kuralın bankaya uygulanması zorunlu kılınmıştır. Bazı çağdaş alimler bu fetvayı aşağıdaki ayetin yorumuna dayandırmaktadırlar: “Kime, Rabbinden bir uyarı gelir de faize son verirse, geçmişte olan kendinindir. Onun işi Allah’a aittir.” (Bakara, 2/275). Bu ayet, tevbenin geçmiş faize ilişkin günahların bağışlandığını göstermektedir (Hassan, 2012).

Temel olarak dönüşüm sürecinde faiz konusu ilgili ayete dayandırılmakla birlikte dönüşümün tüm boyutları ile İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI) tarafından değerlendirildiği ve “Konvansiyonel Bankanın İslami Bankacılığa Dönüşümü” adlı (6 no’lu) standardında ele alındığında görülmüştür. Bu standart, konvansiyonel bir bankanın, İslam hukuku hükümleri ve kurallarını temel alarak, yükümlülükleri, sorumlulukları ve ilişkileri açısından faizsiz finans hedeflerine ulaşma gayretinde olan bir bankanın dönüşümü sürecinde uyması gereken kural, kaide ve yöntemlerin açıklanmasını amaçlamaktadır. Ayrıca standart çerçevesinde dönüşümü henüz gerçekleştirilmemiş faizli bankacılık uygulamalarına alternatif olan önemli faizsiz bankacılık uygulamalarına da yer verilmiştir. Eğer dönüşüme yönelik karar banka içerisinden çıkmışsa, söz konusu arındırma işlemleri dönüşüm kararının

alındığı mali dönem başlangıcı itibariyle yapılmalıdır. Dönüşüm kararı öncesi elde edilen haram gelirler ise hissedarlar ve mudiler tarafından arındırılmalıdır (AAOIFI, 2015).

Son olarak Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) Merkezi Danışma Kurulu tarafından 2024 yılı Mayıs ayında yayımlanan “Katılım Finans İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler ve Bunların Tasfiyesi Standardı” ilgili maddesi gereğince faizli alacakları da olan bir kuruluşun katılım bankasına dönüşmesi ya da bir katılım bankası tarafından devralınması durumunda bu alacaklardan elde edilecek faiz gelirlerinin enflasyon farkını aşan kısmının uygun olmayan gelir olarak kabul edileceği ifade edilmektedir (TKBB, 2024). Böylece standardın ilgili maddesi çerçevesinde ilk defa dönüşüme dair bir hüküm verildiği görölmüştür.

Dünyada Dönüşen Konvansiyonel Banka Örnekleri

İslami bankacılık ve finans konusunda artan bu farkındalık, konvansiyonel bankaların faizsiz bankacılığa yönelik ürün ve uygulamalara olan talebinde önemli artışlara neden olmuştur. Özellikle bankaların ya kendilerini tam anlamıyla faizsiz bankalara dönüőtürerek ya da İslami pencere veya bağlı ortaklık açarak finansal piyasaları ele geçirmeye çalıştıklarını görmekteyiz (Alani & Yaacob, 2012). Dönüşüm şekilleri, geleneksel bankaların İslami finans dünyasına girmeyi nasıl seçtikleri ile ilgilidir (Zaki & Hussainey, 2015). Geleneksel bir banka bir süre İslami bir pencere açtıktan ve İslami faaliyetleri için oldukça büyük bir müşteri tabanı oluşturduktan sonra, İslami bir yan kuruluş kurmaya veya tam teşekküllü bir İslami bankaya dönüşmeye karar verebilir. Banka, tek bir çatı altında, yalnızca İslami pencereden faizsiz bankacılık prensiplerine uygun ürün yelpazesini müşterilerine sunabilir. İslami finans piyasasına giriş yapmak için bir yöntem olarak İslami pencere uygulaması, Güneydoğu Asya ve batı ülkelerinde daha çok tercih edilirken, Orta Doğu ülkelerinde ise bağımsız İslami bankalar kurma eğiliminin daha yaygın olduğu gözlemlenmiştir (Sole, 2007).

Bu gelişmeler Müslüman ve gayrimüslim ülkelerdeki pek çok konvansiyonel bankayı cezbetmiş, HSBC, Deutsche Bank, ve Citibank gibi konvansiyonel bankalar ya İslami pencereler/şubeler gibi İslami birimler kurmuş ya da müşterilere İslami hizmetler ve ürünler sunmuşlardır. Ayrıca son dönemlerde konvansiyonel bankalardan İslami bankalara geçiş, özellikle Müslüman ülkelerde en önemli olay haline gelmiştir. Alani ve Yaakob'a (2012) göre, Orta Doğu bölgesinde geleneksel bankacılıktan İslami bankacılığa bir geçiş süreci yaşanmış olup, son on yılı aşkın bir süredir Kuveyt, Suudi Arabistan ve BAE gibi birçok ülkedeki bankalar geleneksel modelden İslami forma dönüşmüştür. Ayrıca çok sayıda konvansiyonel bankanın İslami bankacılık şubelerini geleneksel sistemle yan yana açtığı görülmüştür (Saaid & Shafii, 2013).

İslami pencereler, konvansiyonel bankaların İslami bankacılık hizmetlerini geleneksel bankacılık hizmetleriyle yan yana sunmak için geleneksel şubelerinde veya merkezlerinde İslami birimler açması anlamına gelmektedir (Alani & Yaacob, 2012). Dolayısıyla bankanın bünyesinde İslami ürün ve hizmetlerin satışında uzmanlaşmış farklı bir birim kurmak suretiyle faizsiz bankacılık hizmeti sunulur.

Konvansiyonel bankalar içerisinde İslami pencere adı altında İslami finans hizmetleri sunan bankalar; ABC International Bank, Bank of Ireland, Barclays, Bristol & West, IBJ International London, J. Aron & Co., Lloyd's Banking Group, Royal Bank of Scotland, Standard Chartered Bank, United National Bank ve UBS bankalarıdır (Güçlü & Kılıç, 2019). Ayrıca günümüzde batı ülkelerinde ve farklı bölgelerden birçok konvansiyonel banka, İslami bankacılık hizmeti veren ayrı bölümler açmıştır. ABN AMRO, American Express Bank, ANZ Grindlays, BNP Paribas, Morgan Stanley ve Union Bank of Switzerland başlıca çok uluslu konvansiyonel batılı bankalara örnek oluşturmaktadır. Saudi National Bank, Ahli United Bank of Kuwait ve Riyad Bank ise batılı olmayan başlıca konvansiyonel bankalar olarak gösterilebilir (Toprak, Ergeç, & Kaytancı, 2020). HSBC, Deutsch Bank, JPMorgan Chase gibi birçok eski geleneksel bankanın, birçok İslami banka ile sözleşme yapma, yatırım ve ortak fonu yönetme, İslami pencereleri ve şubeleri açma

konusunda fizibilite çalışmaları yaptığı ve uygulamaya geçtiği görülmüştür (Alani & Yaacob, 2012).

Bağlı ortaklık bankası pencere modelinden farklıdır. Aralarındaki en önemli fark, İslami pencere ürünlerinin mevcut yapı, Şubeler, alıŐanlar ve çoğunlukla konvansiyonel bankanın mevcut sermayesinin kullanıma sunulması, İslami bağlı ortaklık bankası ise Őariat uyumlu ürünleri bağımsız olarak geliŐtirilen yapı içinde sunan bir banka ve yönetimi olmasıdır. Pencere modeli lisanslı konvansiyonel bankanın sermayesinden finanse edilir. Ancak, bazı ülkelerde bu meşru olarak kabul edilmeyebilir. Bağlı ortaklık, ana bankayla dolaylı olarak bağlantılı olmasına rağmen, farklı fon kaynaklarına da sahiptir (Wahab, 2019).

Bank Negara Malezya (BNM), 2002 yılından bu yana yerel ve yabancı bankalara altıdan fazla İslami bankacılık lisansı vermiŐtir ve yaklaşık yarısı geleneksel bankaların İslami banka iŐtiraklerine verilmiştir. Bunlar RHB İslami Banka, Hong Leong İslami Banka ve CIMB İslam Bankası'dır. Bunlara ilave, İslami yan kuruluş (bağlı ortaklık) olarak Maybank, Public Bank, Affin Bank, Ambank ve EON Bank'ın kurulmasıyla sektördeki rekabet ortamı daha da iyi seviyelere taŐınmıŐtır (Rosly, 2005). Bağlı ortaklık Şeklinde dönüşüm rnekleri Malezya'dan sonra Bank BNI Syariah'dan Bank Syariah Bukopin ve Bank Jabar'dan Banten Syariah kurulmasıyla Endonezya'da yoğun olarak görülmüştür. Türkiye'de ise 2015 yılında kurulan Vakıf Katılım ile Ziraat Katılım bankaları bağlı ortaklık Şeklinde kurulan bankalara örnek olarak gösterilebilir.

Tam teşekküllü modelde dönüşen bir finans kuruluşunun, tüm banka işlemlerini belirli bir bitiŐ tarihine kadar dönüŐtürmek için özel bir plana sahip olması gerekir. Bu yaklaŐımın avantajı, dönüŐtürme iŐlemlerinin kısa bir sürede tamamlanacak olmasıdır. Bununla birlikte, banka likidite sorunları veya ciddi mali zorluklarla karŐılaŐabileceđinden ve de Őeitli davalara maruz kalabileceğinden, bu yaklaŐım yüksek riskli olarak karakterize edilir. Ek olarak, bu yaklaŐımın diğer dezavantajları, daha yüksek işletme maliyeti, çalıŐanların faizsiz bankacılığa dair yeterli eğitime sahip olmaması, dönüşüm sürecinin getirdiği belirsizlik nedeniyle çalıŐanlar

arasında moral ve buna bağlı olarak performans düşüklüğünün görülmesidir (Al-Harbi, 2020).

Konvansiyonel bankaların, İslami bankacılık sistemine dönüşüm eğilimi, özellikle Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) üye ülkeleri başta olmak üzere Müslüman ülkelerdeki bankaların bu sektöre ilgi duymasıyla başlamıştır. Ayrıca Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi birçok ülkede Dubai Bank, Sharjah Islamic Bank (eski adıyla Sharjah National Bank), Emirates Islamic Bank, Al-Jazeera Bank ve Kuwait International Bank (eski adıyla Kuwait Real Estate Bank) gibi birçok bankanın İslami bankacılığa dönüşürken tam teşekküllü dönüşüm modelini uygulandığı görülmektedir (Ababneh, 2016). Pakistan Devlet Bankası (SBP)'nin bu paradigma değişimi, konvansiyonel bankaların çoğunluğu tarafından büyük ölçüde memnuniyetle karşılanmıştır. Bu bağlamda Summit Bank ve Faysal Bankası tüm sistemin İslami bankacılık sistemine dönüştürülmesi için başvuruda bulunmuştur (Ahmed, Khan, & Haq, 2018). Bangladeş'teki sekiz tam teşekküllü İslami banka arasında altı banka kuruluş itibarıyla İslami bankadır. EXIM Bank ve First Security Islamic Bank (önceden "First Security Bank Limited" olarak biliniyordu) ise sonradan İslami bankaya dönüştürülmüştür (Hasan, 2018). Libya'nın en büyük ticari bankası olan Jumhouria Bank, İslami finans talebindeki artışı karşılamak ve müşterilerine yeni İslami ürünler sunabilmek amacıyla, İslami pencere ve şube açılışları gerçekleştirmiştir (Abudirbala & Mukhtar, 2019). Banka Genel Kurulu 2013 yılında Banka'nın aşamalı olarak geleneksel bir ticari bankadan İslami bir bankaya dönüştürülmesi için karar almıştır (Jumhouria Bank, 2021). Endonezya'da 1999'daki finansal krizinden sonra geleneksel bir bankadan İslami bir bankaya dönüştürülen Bank Syariah Mandiri (eski adı Bank Susila Bakti); ve 2004 yılında geleneksel bir bankadan İslami bankaya dönüştürülen Bank Syariah Mega Indonesia (eski adı Bank Umum Tugu) buna örnek olarak verilebilir (Siswantoro, 2012).

Bu ülkelerin dışında dünyanın çeşitli ülkelerinde de birçok bankanın tam teşekküllü İslami bankaya dönüştüğü görülmektedir. Örneğin; Bahreyn'de Bahreyn Al Salam Bankası, 2006 yılında satın aldığı Bahreyn Suudi

Bankası'nı İslami bankaya dönüştürmüştür. Yine Bahreyn'de Ithmaar Bankası, İslami bir perakende bankası olarak dönüşümünü 2010 yılında tamamlamıştır. Ahli United Bank, Kuveyt'teki birimini İslami bankaya dönüştürmüştür. Son olarak da Suudi Arabistan'da Suudi Hollandi Bank gibi, özellikle Körfez İşbirliği Konseyi'nde İslami bankacılık sistemine dönüştürülmüş birkaç konvansiyonel banka bulunmaktadır (Saaid & Shafii, 2013). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1982 yılında konvansiyonel bir banka olarak kurulmuş olan Bank of Whittier N.A., 1997 yılında LARIBA (American Finance House) tarafından satın alınarak tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüştürülmüştür. Amerika'da RF (Riba Free) Faizsiz Bankacılık Sistemi öncülerinden olan LARIBA, zorda olan Bank of Whittier'i satın alarak yeniden yapılandırmış ve faizsiz olarak işletmeye başlamıştır (Abdurrahman, 2015). Son olarak Türkiye'de 1926 yılında Emlak ve Eytam Bankası olarak faizli bir banka olarak kurulan Emlak Bank'ın 2001 yılında tasfiye edilmesi akabinde 2019 yılında Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. olarak faizsiz bir banka şeklinde faaliyet izni alması pasif bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüşümüne örnek olarak gösterilebilir.

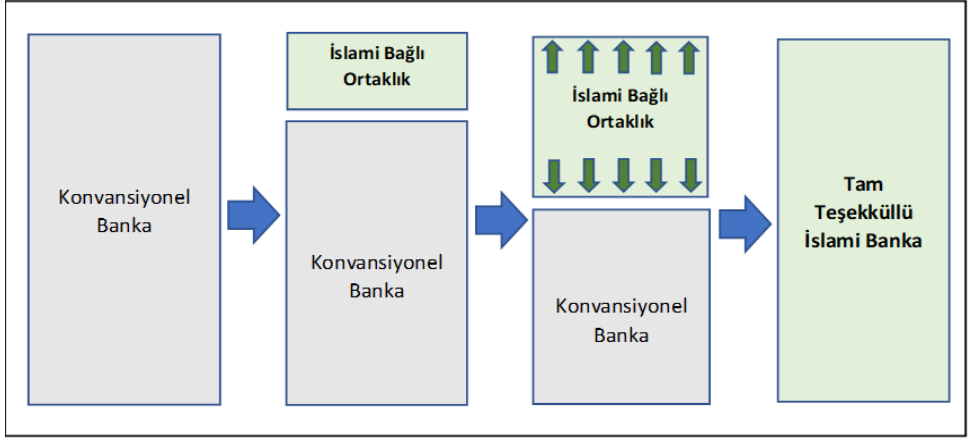
Katılım Bankası Dönüşüm Şekilleri: Bağlı Ortaklık ve Pencere Uygulaması – Kısmi ve Aşamalı Dönüşüm Modelleri ve Tamamen Dönüşüm Modeli

Dünya uygulamalarına baktığımızda faizsiz bankacılık yapmak isteyen konvansiyonel bankaların genellikle ya faizsiz bankacılık penceresi açtığını veya ayrı bir bağlı ortaklık şeklinde faizsiz banka kurduğunu ya da tamamen tam teşekküllü faizsiz bir bankaya dönüştüğünü görmekteyiz. Bu dönüşüm şekillerinin bazen kısmi, bazen ise aşamalı olduğu görülmüştür. Türkiye'de ise şu ana kadar aktif bir bankanın tam teşekküllü faizsiz bir bankaya dönüşümüne dair herhangi bir örnek mevcut değildir. Ancak gerek mevcut mevzuat altyapısı gerekse Bankalar Kanunu'nda katılım bankalarına yönelik yapılan değişikliklerle Türkiye'de mevcut konvansiyonel bir bankanın faizsiz sisteme dönüşümünün mümkün hale gelmesi durumunda hangi dönüşüm şekillerinin tercih edilmesi gerektiği hususunun önemli bir tartışma konusu olacağı kanaatindeyiz. Buradan hareketle öncelikle, yapılan literatür

taramaları ve mevcut ülke şartları göz önünde bulundurularak muhtemel dönüşüm şekilleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bağlı Ortaklık Uygulaması – Kısmi ve Aşamalı Dönüşüm Modeli: Bu modelde başlangıçta kısmi daha sonra aşamalı olarak dönüşmek isteyen konvansiyonel banka herhangi bir şekilde pencere açmaksızın doğrudan ayrı bir sermaye ile bağlı ortaklık şeklinde faizsiz bir banka kurmaktadır. Bu uygulamada pencere bankacılığında olduğu gibi mevzuat açısından herhangi bir engel söz konusu değildir. Zira hali hazırda konvansiyonel banka niteliğinde olan kamu bankalarının kurmuş oldukları bağlı ortaklık şeklindeki katılım bankaları örnekleri mevcuttur. Dolayısıyla kamu bankalarında olduğu gibi özel sermayeli faizli bir banka ayrı bir sermaye ile bağlı ortaklık şeklinde faizsiz bir banka kurabilmektedir. Bu bankaların tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüştürülebilmesi için öncelikle faizli olan ana bankaların tasfiye edilerek mevcut varlıklarını arındırdıktan sonra faizsiz olan bağlı ortaklığa aktarmaları gerekmektedir. Bu süreçte herhangi bir bankanın tasfiye edilmesi aktiflerinin başka bir banka ile birleştirilmesi hususlarının gerek bankacılık hukuku gerekse İslam hukuku açısından analiz edilmesi böyle bir dönüşümün gerçekleştirilebilmesi açısından önem arz etmektedir. Mer’i hukuk açısından yeni bir bağlı ortaklık şeklinde katılım bankası kurulmasının önünde bir engel olmamasına rağmen, ana şirketin varlıklarının aktarılması sürecinde tasfiye edilebilmesi için düzenleyici ve denetleyici otoritelerin onaylarının alınması, bunun için de uygun yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca konvansiyonel bir banka gerek bağlı ortaklık şeklinde katılım bankası kurarak kısmi olarak dönüşün, gerekse ana bankanın varlıklarını arındırarak aşamalı olarak tam teşekküllü bankaya dönüşün tüm süreçlerin faizsiz finans ilkelerine uyumunu sağlayabilmek adına bankanın bünyesinde bir danışma komitesi buldurması önem arz etmektedir.

Şekil 1: Bağlı Ortaklık Uygulaması – Kısmi ve Aşamalı Dönüşüm Modeli



Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Pencere Uygulaması – Kısmi ve Aşamalı Dönüşüm Modeli: Türkiye’de Bankacılık Kanunu’na göre pencere bankacılığı uygulanamamaktadır. Ayrıca konvansiyonel bankaların kendi bünyelerinde pencere açmak suretiyle bir çeşit kısmi katılım bankacılığı yapma taleplerinin ilk olarak 2013 yılında dönemin hükümet yetkililerince olumsuz olarak değerlendirildiği bilinmektedir. Ancak katılım bankacılığını yaygınlaştırmak amacıyla On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)’nda yeni bir iş modeli / pencere uygulamasına yönelik düzenlemeler yapılacağına yer verilmesi ve 25 Ocak 2019 tarihinde yayımlanan “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile birlikte kalkınma bankalarının katılım bankaları fon kullandırma yöntemlerini kullanmasına izin verilmesi bu anlamda kaydedilen önemli iki gelişme olarak değerlendirilebilir. Buna ilave olarak 20 Eylül 2017 tarihli “Katılım Sigortacılığı Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik” ile birlikte konvansiyonel sigorta şirketlerinin katılım sigortacılığı yapmasının yolu açılarak 3 yıl gibi belirli bir süreliğine pencere yöntemi ile tekâfül sigortacılığı yapılmasına izin verilmesi ve sonra pencere uygulamalarının ayrı bir tüzel katılım sigorta şirketlerine dönüştürülmesi faizsiz bankacılık penceresi uygulamasıyla başlayan aşamalı dönüşüm modeline örnek teşkil edebilecek girişimlerden biri olarak değerlendirilebilir. Ancak hali hazırda Türkiye’deki mevcut yasal düzenlemeler konvansiyonel bankaların faizsiz

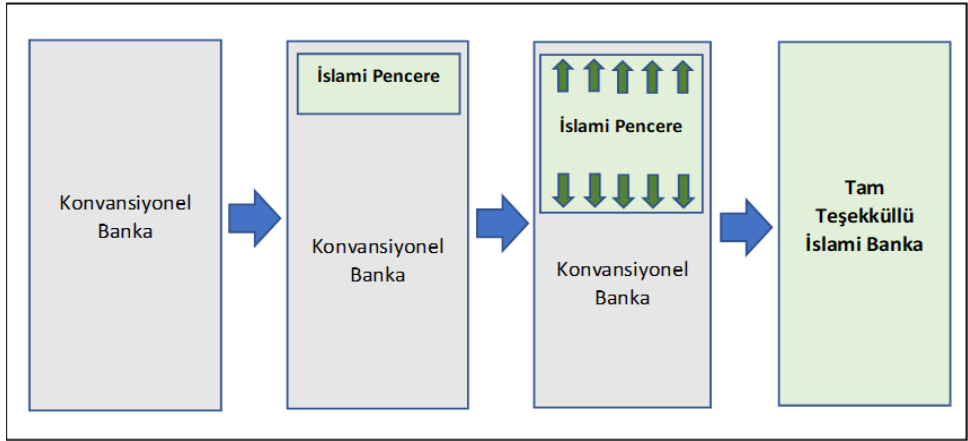
pencere açmasına müsaade etmemektedir. Bu modelin uygulanabilmesi için ilk olarak yasal düzenlemeye gidilmesi gerekecektir.

Faizsiz bankacılık penceresi uygulamaları ile ilgili diğer önemli bir husus, konunun fikhî açıdan ele alınmasıdır. Ayrıca pencere bankacılığı uygulaması hakkında İslam bilginleri arasında tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu sistemin fikhî anlamda eleştirilen en önemli noktası ise pencere sisteminin konvansiyonel bankaya ait sermaye ile kurulmasıdır. İslami finans kuruluşları için uluslararası fikhî standartlar yayımlayan AAOIFI'nin konvansiyonel bir bankanın faizsiz bankaya dönüşümü ile ilgili bir standardının bulunmasına karşın pencere bankacılığına dair herhangi bir görüş bildirmemesi dikkat çekmektedir. Ancak bunun yanı sıra İslam alimlerinden belirli bir kesim sadece konvansiyonel bankalarla çalışmak yerine pencere bankacılığı şeklinde hizmet veren bankalarla çalışmayı daha hoş karşılamış, bu durumun da söz konusu bankanın faizli işlemler yerine, faizsiz işlemlere yönelmesine dolayısıyla İslami bir bankaya dönüşme olasılığının artmasına sebebiyet vereceği için olumlu görüş vermişlerdir. Hatta İslami pencere bankacılığı uygulamasına yönelik IFSB'nin bir çerçeve oluşturmak için İslami finans yönetmeliğine ilişkin temel ilkeler kılavuzunda konuyu kapsamlı olarak ele aldığı görülmüştür (Ünlü & Yıldız, 2021).

Geleneksel bir banka kendi bünyesinde faizsiz bir pencere açmaya karar verdikten sonra esasen önce kısmi daha sonra aşamalı olarak dönüşüm sürecinin ilk adımlarını atmış demektir. Bu süreci hızlandıracak en önemli etken ise vazgeçeceği konvansiyonel bankacılık faaliyetlerinin yerini faizsiz bankacılık faaliyetleri ile doldurabileceği gerekli müşteri kitlesine sahip olmasıdır. Hatta bu süreçte pencere uygulaması belirli bir hacme ulaştıktan sonra konvansiyonel banka kısmi dönüşümü iki farklı yöntemle aşamalı dönüşüme dönüştürebilir. İlki aşamalı dönüşüm kararı alarak aynı banka çatısı altında meşru olmayan faaliyetlerini arındırmak suretiyle tamamen tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüştürebilir. İkincisi pencere bankacılık faaliyetlerini bağlı ortaklık şeklinde kurduğu ayrı bir faizsiz bankaya aktarabilir veya sonrasında ana bankadaki faaliyetlerini aşamalı olarak tasfiye ederek tüm bankayı tam teşekküllü faizsiz bir bankaya

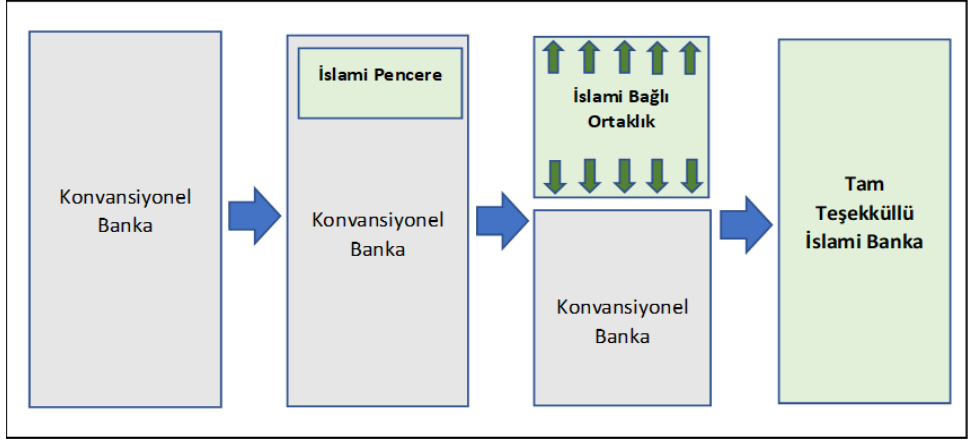
dönüştürebilir. Ancak bu süreçte faizsiz bankacılık prensiplerine uygun olan veya olmayan fonların birbiri ile karışmaması için uygun mekanizmaların oluşturulması önem arz etmektedir. Bu sebeple faizsiz bankacılık ilkelerine uyumu sağlayabilmek adına öncelikle banka bünyesinde bir danışma komitesi kurulması, söz konusu fonların karıştırılmayacağına garanti edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda dönüşüm süreci boyunca Danışma Komitesi kararları çerçevesinde hareket edilip edilmediğinin denetlenmesi sektöre ve modele olan güveni artıracaktır. Buna ilave olarak TKBB bünyesinde faaliyet gösteren Merkezi Danışma Kurulu'nun konuyu paydaşlarla birlikte çalışarak faizsiz bankaya dönüşümle ilgili bir standart yayımlamasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Şekil 2: Pencere Uygulaması – Kısmi ve Aşamalı Dönüşüm Modeli (1)



Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Şekil 3: Pencere Uygulaması – Kısmi ve Aşamalı Dönüşüm Modeli (2)



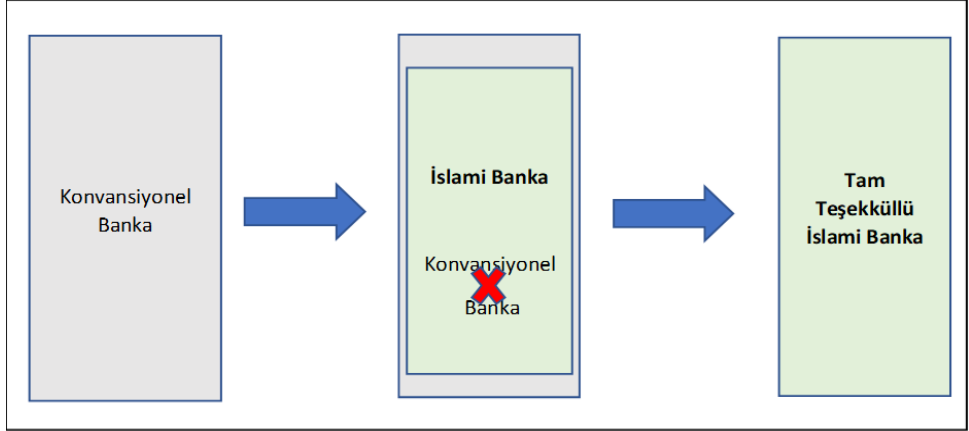
Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Sonuç itibarıyla pencere ile başlayan süreçte faizsiz bankaya ait aktiflerin önemli bir hacme ulaştığı görüldükten sonra, ya ana banka çatısı altında ya da bağlı ortaklık şeklinde ayrı bir faizsiz banka çatısı altında faizli varlıklar tasfiye edilerek tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüşüm süreci tamamlanmış olacaktır. Bu dönüşüm sürecinde karar aşamasından tamamlanma aşamasına kadar bankanın, katılıma dönüşüm bankası olarak adlandırılması önerilebilir. Elbette bu süreçte dönüşümü destekleyen kanun ve düzenlemelerin yapılması, düzenleyici ve denetleyici kurumların mevcut işleyişlerinde bu tür dönüşüm modellerinde yer vermesi gerektiği göz ardı edilmemelidir.

Tamamen Dönüşüm Modeli: Pencere ve bağlı ortaklık şeklinde kısmi ve aşamalı dönüşüm modellerinden farklı olarak konvansiyonel banka dönüşüm kararı aldıktan sonra bünyesinde yürütmüş olduğu dini açıdan uygun olmayan faaliyetlerini hızlı bir şekilde sonlandırmak suretiyle tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüşmektedir. Bu yapıda diğer modellerde olduğu gibi belirli bir süreliğine de olsa aynı anda faizli ve faizsiz bankacılık uygulamalarına yer verilmemektedir. Diğer taraftan konvansiyonel banka başta ani dönüşüm kararı aldığı için müşteri hacminin büyümesi veya istenilen düzeyde olması sonraki süreçlerde belirleyici bir unsur olmaktan çıkmaktadır. Zira bankanın artık tüm faizli işlemleri durduğu için faizsiz

bankacılık prensipleri açısından meşru olmayan işlemleri yönlendirebileceği herhangi bir Şube veya yan kuruluşun mevcudiyeti söz konusu değildir.

Şekil 4: Tamamen Dönüşüm Modeli



Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Bu modelde dönüşüm sürecinde gidiőata göre karar verilmesi veya beklenen talebin olmaması durumunda dönüşümün durdurulması mümkün olmayacaktır. Bunun için konvansiyonel bir bankanın dönüşüm kararını vermeden önce iyi bir fizibilite çalışması yapması ve dönüşümü uçtan uca değerlendirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde adımların iyi hesaplanamaması beklenmeyen sonuçlara neden olabileceği gibi dönüşümün başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olabilecektir.

Diğer dönüşüm modellerinde olduğu gibi tamamen dönüşüm modelinde de gerek geçiş süreci gerekse sürecin tamamlanmasından sonra bankanın faaliyetlerinin faizsiz bankacılık ilkelerine uygunluğunun sağlanması için bir danışma komitesi oluşturulması gerekecektir. Hatta TKBB bünyesinde faaliyet gösteren Merkezi Danışma Kurulu'nun da konvansiyonel bir bankanın faizsiz bankaya dönüştürülmesi konusunu paydaşlarla birlikte çalışarak fikhî açıdan kriterleri belirlemesinin ve ÷lke Őartlarına da uygun bir standart yayımlamasının doğru bir adım olacağını düşünmekteyiz. Bununla ilgili uluslararası fikhî standart yayımlama kurumu olan AAOIFI'nin

yayımlamış olduğu 6 no'lu "Faizli Bir Bankanın Faizsiz Bir Bankaya Dönüştürülmesi" konulu standardından da yararlanılabileceği kanaatindeyiz. Ancak İslam hukuku açısından durumu değerlendirmeden önce bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüştürülmesi ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması ve yasal engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Zira mevzuat açısından Türkiye'de danışma kurulu ve komitelerinin hukukî düzenlemelerin aksine bir karar alması mümkün değildir. Bu nedenle özellikle tamamen dönüşüm süreçlerinde banka bünyesindeki hukuk birimlerinde görevli kişilerin gerek konvansiyonel bankacılık gerekse faizsiz bankacılık faaliyetlerine dair tüm yasal düzenlemelere hâkim yetkin kişilerden oluşması önem arz etmektedir.

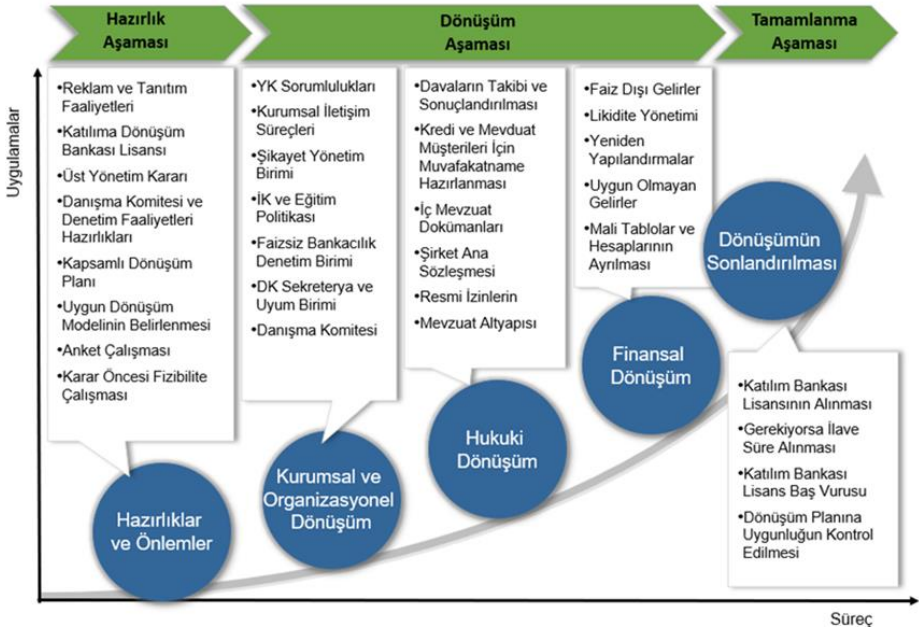
KATILIMA DÖNÜŞÜM BANKASI SÜREÇLERİ VE UYGULAMALARI VE YENİ BİR TANIM ÖNERİSİ: KATILIMA DÖNÜŞÜM BANKASI

Konvansiyonel bankadan faizsiz bankaya dönüşen bir banka, hukukî, fikhî veya yapısal olarak belirli bir süreç boyunca ne tam bir konvansiyonel banka ne de tam teşekküllü İslami bir banka olabilmektedir. Zira dönüşen bu bankalar süreç tamamlanana kadar bünyelerinde faizli işlemlere dair unsurları barındırmaktadırlar. Dolayısıyla geçici de olsa farklı bir statüde olduğu düşünülen bu bankalar için yeni bir tanım önerisi getirilmesinin gerektiği kanaatindeyiz. Nasıl ki tasfiye halindeki bir banka "Bankaların İradî Tasfiyeleri Hakkında Yönetmelik" gereği faaliyetlerine son verirken varlıklarının paraya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi, borçlarının ödenmesi ve artan bakiyelerin pay sahiplerine dağıtılması süreçlerini "Tasfiye Halinde" unvanı ile yürütmektedir (Resmî Gazete, 2006), aynı şekilde konvansiyonel bir bankadan faizsiz bir bankaya dönüşen banka ise faizli bankacılık faaliyetlerine son vereceğinden dönüşüm süreci itibarıyla bunu unvanına eklenecek bir tanımla belirtebilir. Bu tanımın da dönüşüm sürecine giren bankanın, tercih ettiği dönüşüm modeli şekli ne olursa olsun "Katılıma Dönüşüm Bankası" şeklinde olması önerilmektedir.

Konvansiyonel bir banka gerek kısmi ya da aşamalı gerekse tamamen olsun faizsiz bir bankaya dönüşüm kararı aldıktan sonra belirli süreç ve

uygulamalardan geçmektedir. Hatta dönüşüm kararı alma aşamasında bile yapılması gereken hazırlıklar ve alınması gereken önlemler bulunmaktadır. Zira faizli bir sistemden faizsiz bir sisteme geçiş sürecinde söz konusu bankanın, organizasyon yapısı, kurumsal yönetim süreci, hukukî altyapısı, finansal tablolara ve muhasebe sistemine ilişkin raporlama teknikleri, tüm denetim süreçleri ve hatta başta kamu otoriteleri olmak üzere tüm paydaşlarla olan ilişkileri doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle Katılıma Dönüşüm Bankası olarak adlandırılan konvansiyonel bir bankanın faizsiz bankaya dönüşüm süreci, belirtmiş olduğumuz tüm farklı yönleri ile ele alınmadan önce bir grafik eşliğinde özetlenmeye çalışılmıştır.

Grafik 1: Katılıma Dönüşüm Bankası Süreci ve Uygulamaları



Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dönüşüm süreci ve uygulamaları öncelikli olarak tamamen dönüşüm modeli göz önünde bulundurularak açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte tamamen dönüşümün uygun olmadığı durumlarda bağlı ortaklık ve pencere uygulamaları gibi kısmi aşamalı dönüşüm modelleri içinde detaylara yer verilmiştir. Nihayetinde tam teşekküllü İslami bankaya

dönüşüm söz konusu olduğu için süreç ve uygulamalar tüm dönüşüm modelleri için geçerlidir.

Konvansiyonel bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüőtürülmeden önce bazı hazırlıkların yapılması ve dönüşüm süreci boyunca karşılaşılması muhtemel sorunlar için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Öncelikle Türkiye'deki Bankacılık Kanunu'nun hangi tür dönüşüm modeli için uygun olduğu bilinmeli ya da konvansiyonel bankaların dönüşümlerinin kolaylaştırılması ve risklerin minimize edilmesi için yeni düzenlemelerin yapılması sağlanmalıdır. Dolayısıyla dönüşüm kararı almadan önce "X Katılıma Dönüşüm Bankası" ülkedeki hukukî ve toplumsal altyapının dönüşüme müsait olup olmadığını araőtırmalı ve banka hissedarlarına ve üst yönetime sunmak üzere bir fizibilite çalışması hazırlamalıdır. Türkiye açısından dönüşüm ile ilgili mevzuat altyapısının yeterli olduğunu varsaydıımızda söz konusu banka kendisi için en uygun dönüşüm modelini seçmek suretiyle kapsamlı bir dönüşüm planı hazırlar. Bu dönüşüm planı ihtiyaca göre yıllık olarak da hazırlanabilir. Söz konusu planda kısmi olarak başlayan dönüşümün aşamalı dönüşüm kararı aldıktan sonra ne kadarlık bir zaman dilimi içerisinde tamamlanacağı ve süreç boyunca hangi adımların atılacağı belirlenen senaryolar çerçevesinde netleştirilir. Bu dönüşüm planında dönüşüm hedeflerine, personel eğitime, uygulanacak muhasebe ve raporlama tekniklerine, dönüőtürme metodolojisi ve varsa olumsuz bulguların çözümlenmesi noktasında alınacak aksiyonlara da yer verilmelidir. Ayrıca söz konusu dönüşüm planı, banka bünyesinde oluşturulan danışma komitesine sunulur.

Katılıma Dönüşüm Bankası, dönüşüm sürecinde organizasyon şemasında bazı değişikliklere gitmelidir. Organizasyon yapısının ne şekilde olacağını ve nasıl değişeceğini bankanın hangi dönüşüm modelinin uygulandığına bağlıdır. Örneğin Türkiye'de pencere bankacılığına uygun mevzuat altyapısının olmaması nedeniyle banka faizsiz bankacılık yapmak istiyorsa ilk aşamada bağlı ortaklık şeklinde ayrı bir katılım bankası kurması gerekmektedir. Bunun için hali hazırda katılım bankalarının uyguladığı organizasyon şemalarından yararlanması yeterli olacaktır. Çünkü faizli

bankacılık yapmaya devam eden ana firmanın mevcut organizasyon yapısında herhangi bir değişikliğe gitmesine gerek kalmayacaktır. Ancak tamamen dönüşüm kararı alan Katılıma Dönüşüm Bankası kısmi dönüşümden aşamalı dönüşüme geçtiğinde tasfiye edilerek mevcut aktif ve pasifini bağlı ortaklığa devredecek olan ana bankanın da organizasyon yapısının güncellenmesi gerekecektir.

Türkiye’de hukukî altyapı itibariyle dönüşümle ilgili gerekli düzenlemelerin yapıldığını varsaydığımızda Katılıma Dönüşüm Bankasının öncelikli olarak şirket ana sözleşmesini gözden geçirmesi ve değiştirmesi gerekmektedir. Söz konusu ana sözleşmede bir danışma komitesinin varlığının vurgulanıyor olması önemli bir husustur. Aynı zamanda bu sözleşmenin banka yönetim kurulu ve genel kurul onayına sunulması dönüşümün hukukî olarak başladığının en önemli göstergesidir. Ayrıca Katılıma Dönüşüm Bankası kısmi ve aşamalı dönüşüm süreci tamamlanana kadar kısmen de olsa faizli işlemlerini devam ettirmek zorundadır. Bu süreçte faizli işlemler ile faizsiz işlemlerin karıştırmaması gerektiği gibi sözleşmeleri de tamamen ayrı olmalıdır. Bu nedenle dönüşüm kararı ile birlikte bankanın gerçekleştireceği tüm faizsiz işlem ve katılım bankacılığı akitleri için yeni sözleşmeler oluşturulur. Söz konusu sözleşmeler uyum kontrolleri kapsamında danışma komitesi onaylarına sunulur. Katılıma Dönüşüm Bankası dönüşüm kararı öncesi yapmış olduğu mevcut sözleşmelere ilişkin nasıl hareket edilmesi gerektiği ile ilgili danışma komitesi görüş ve uygunlukları doğrultusunda hareket eder.

Konvansiyonel bir banka tamamen faizsiz bir bankaya dönüşüm kararı aldığında finansal tablolarındaki tüm kalemlerin faizsiz bankacılık ilke ve standartlarına uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Ancak dönüşümün kısmi ve aşamalı olması durumunda pencere bankacılık faaliyetlerine ilişkin hesapların diğer konvansiyonel bankacılık faaliyetlerine ilişkin hesaplardan ayrılması dikkat edilmesi gereken en önemli husustur. Konvansiyonel bankanın bağlı ortaklık şeklinde katılım bankası kurması durumunda ise konvansiyonel bankadan bağımsız bir şekilde faizsiz bankacılık prensipleri ile uyumlu finansal tabloların oluşturulması söz konusudur. Katılıma

Dönüşüm Bankası öncelikli olarak bilanço hesaplarındaki katılım finans ilkelerine uygun olmayan, faizli finans işlemleri ile para ve/veya para hükmündeki varlıklar arasında yapılan vadeli işlemleri tespit etmelidir. Daha sonra bu hesaplara karşılık gelen katılım finans ilkelerine uygun fon kullandırma ve fon toplama işlemlerini takip edebileceği ayrı hesaplar oluşturmalıdır. Özellikle pencere uygulaması ve aşamalı dönüşüm modeli ile tamamen dönüşüm modellerinde aynı tüzel kişiliğe ait bilanço üzerinden dönüşümün gerçekleştirilecek olması nedeniyle faizsiz finans ilkelerine uygun olmayan hesapların birbirleriyle karıştırılmaması gerekmektedir. Ayrıca Katılıma Dönüşüm Bankası ayırdığı bu hesaplarda faizli işlemler ile para veya para hükmündeki varlıkların sarf akdi kurallarına aykırı vadeli işlemlere ilave olarak İslam'ın öngördüğü ilke ve hükümlere ters düşen faaliyetlere aracılık edecek işlemleri de takip etmemelidir.

Katılıma Dönüşüm Bankası, kurumsal, organizasyonel, hukuki ve finansal dönüşüm süreçlerini tercih ettiği dönüşüm modeline ve hazırladığı dönüşüm planını tamamlayarak süreci sonlandırır. Dönüşüm sürecinin sonlandırılması ile birlikte artık konvansiyonel banka katılım bankası olmuştur. Ancak bir bankanın dönüşüm sürecinin sonlandırılması dolayısıyla tam teşekküllü bir katılım bankası olduğunun kararlaştırılması bankanın sunduğu dönüşüm planı çerçevesinde dönüşümün gerekliliklerinin yerine getirilip getirilmediğine göre belirlenmelidir. Bu nedenle Katılıma Dönüşüm Bankası ülkedeki düzenleyici ve denetleyici kuruma tam teşekküllü katılım bankası olmak için lisans başvurusunda bulunur. İlgili kamu otoritesi ise dönüşümün plan çerçevesinde ve mevzuatın uygun gördüğü kriterler dahilinde tamamlanıp tamamlanmadığı değerlendirdikten sonra lisans başvurusunu kabul eder veya reddeder. Lisans başvurusunun kabul edilmesi ile birlikte artık söz konusu banka tam teşekküllü katılım bankası olmuştur. Aksi takdirde ilgili kamu otoritesi tarafından Katılıma Dönüşüm Bankası'na ek bir süre verilmelidir.

SONUÇ

Dünya genelinde faizsiz finansa olan ilgi her geçen gün artarken çoğunluğu Müslüman olan ülkemizde katılım finans sektör hacminin halen yeterli düzeylerde olmaması, devlet otoriteleri ve akademik camia başta olmak üzere tüm paydaşları alternatif çözüm arayışlarına yönlendirmiştir. Bu bağlamda faizsiz bankacılık sektörünün gelişimine katkı sağlamak amacıyla Türkiye’de yeni bir alternatif olarak konvansiyonel bir bankanın faizsiz bankaya dönüştürülmesi konusu ele alınmıştır. Yurt dışı uygulamalarına baktığımızda bazı faizli bankaların bünyelerinde önce faizsiz bankacılık penceresi açtıklarını veya bağlı ortaklık şeklinde ayrı bir faizsiz banka kurduklarını görmekteyiz. Hatta kısmi dönüşüm örneği sergileyen bu konvansiyonel bankalardan bazılarının daha sonra aşamalı olarak tam teşekküllü faizsiz bankalara dönüştürüldükleri görülmüştür. Bununla beraber faizli bir bankanın dönüşüm kararı olarak tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüştürüldüğu durumlara da rastlanılmıştır.

Bir ülkede faizli bir bankanın faizsiz bankaya dönüştürülebilmesi için öncelikle o ülkede mevcut bankacılık sisteminin fikhî ve yasal altyapısı tartışmaya açılması ve dönüşüm olanaklarının analiz edilmesi gerekmektedir. Bu yüzden Türkiye’de mevcut faizli bir bankanın faizsiz bankaya dönüştürülmesi yerine yeni bir bağlı ortaklık şeklinde faizsiz banka kurulmasının daha uygun olacağı görülmektedir. Bunun sebebinin ise hali hazırda tamamen dönüşüm modelini destekleyen yasal altyapının bulunmaması ve bağlı ortaklık şeklinde yeni bir faizsiz bankanın kurulmasının operasyonel anlamda daha kolay olacağı görüşüdür. Ayrıca faizli ve faizsiz hesapların karıştırılmaksızın yönetilebileceğine ilişkin tereddütlerin toplumun pencere uygulamasına yönelik algısını olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Ancak başta pencere uygulaması olmak üzere diğer dönüşüm modellerinin faizli bankanın tamamen faizsiz bir bankaya dönüşüm niyetinin olması halinde uygulanması gerektiği görüşlerine de rastlanılmıştır. Zira her iki sistemde gelir elde etmek amacıyla hem faizsiz hem de faizli bankacılık yapılması doğru bulunmamaktadır. Ayrıca fon toplama ve kullandırma faaliyetlerinde aynı

çatı altındaki faizli veya faizsiz işlemlerin ayrıştırılması ve bu hesapların birbirine karıştırılmaması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla ülkemizde faizli bir bankanın sağlıklı bir şekilde tam teşekküllü faizsiz bankaya dönüştürülebilmesi için öncelikle bazı aksiyonların alınması ve politikaların ortaya konulması gerekmektedir. Bunun için ilk olarak mevzuat altyapısının fikhî temellerle örtüşmesi için kanun seviyesinde faizli bir bankanın faizsiz bir bankaya dönüőtürülebilmesine ilişkin yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu altyapının sağlıklı bir şekilde oluşturulabilmesi için ise İslam hukuku uzmanları başta olmak üzere mer'î hukuk uzmanları, düzenleyici ve denetleyici kamu otoriteleri ile banka temsilcileri tarafından dönüşüm süreçlerinin uygun bir şekilde belirlenmesine ilişkin ortak bir çalışma yürütülmelidir. Bu ortak çalışmanın en mühim sonucu ise Danışma Kurulu tarafından fikhî bir standardın ortaya konması olmalıdır. Bununla beraber iyi bir fizibilite ve sağlam bir projeksiyon çalışması sonucunda tüm paydaşlarla mutabık kalınacak şekilde bir dönüşüm rehberi hazırlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- AAOIFI. (2015). *Faizsiz Bankacılık Standartları*. İstanbul: TKBB Yayınları. [https://tkbb.org.tr/upload/Faizsiz%20Finans%20Standartlar%C4%B1%20AAOIFI%20\(Gu%CC%88ncellenmis%CC%A7%20Versiyon\).pdf](https://tkbb.org.tr/upload/Faizsiz%20Finans%20Standartlar%C4%B1%20AAOIFI%20(Gu%CC%88ncellenmis%CC%A7%20Versiyon).pdf)
- Ababneh, O. (2016). Switching Towards Islamic Banking System Between Integral Conversion or Windows. *EPRA International Journal of Economic and Business Review*, 56-66. <https://eprajournals.com/IJES/article/8587>
- Abdurrahman, Y. (2015). *İslam'da Bankacılık ve Finansmanı*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. https://www.izu.edu.tr/docs/default-source/default-document-library/11-islam-da-bankac%C4%B1l%C4%B1k-ve-finansman-i%C3%A7indekiler-%C3%B6ns%C3%B6z.pdf?sfvrsn=3b27b187_0
- Abudirbala, A., & Mukhtar, M. (2019). Shifting from Conventional to Islamic Banking: Challenges and Barriers (a case study on Libya). *Journal of Pure & Applied Sciences*, 101-113. https://www.researchgate.net/publication/338692076_Shifting_from_Conventional_to_Islamic_Banking_Challenges_and_Barriers_a_case_study_on_Libya
- Ahmed, M. M., Khan, J., & Haq, F. (2018). Paradigm Shift from Conventional to Islamic Banking System: A Case of the Conversion of Taqwa Islamic Banking in Pakistan. *Global Regional Review*, 321-332. https://www.researchgate.net/publication/345347414_Paradigm_Shift_from_Conventional_to_Islamic_Banking_System_A_Case_of_the_Conversion_of_Taqwa_Islamic_Banking_in_Pakistan
- Akacem, M., & Gilliam, L. (2002). Principles of Islamic Banking: Debt Versus Equity Financing. *Middle East Policy*, 124-138. <https://serka.ikam.org.tr/detay/988>
- Alani, F., & Yaacob, H. (2012). Traditional Banks Conversion Motivation into Islamic Bank: Evidence from the Middle East. *International Business Research*, 83-98. <https://ccsenet.org/journal/index.php/ibr/article/view/21970>
- Al-Harbi, A. (2020). The Effect Of Conversion Of Conventional Banks To Islamic Banks: Evidence From GCC Countries. *International Journal of Islamic Business*, 1-35. https://www.researchgate.net/publication/342596314_THE_EFFECT_OF_CONVERSION_OF_CONVENTIONAL_BANKS_TO_ISLAMIC_BANKS_EVIDENCE_FROM_GCC_COUNTRIES
- Arshad, M. U., Yusoff, M. E., & Tahir, M. S. (2016). Issues in Transformation from Conventional Banking to Islamic Banking. *International Journal of*

- Economics and Financial Issues*, 6(3): 220-224.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijefi/article/352682>
- Bolat, İ. (2019). *Türk Bankacılık Sektöründe Katılım Bankalarının Yeri ve QIMUT*. Kahramanmaraş: (Yayınlanmış Doktora Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/jief/article/1599585>
- Bulut, Y. (2022). *Konvansiyonel Bir Bankanın Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesi ve Türkiye Üzerine Bir Model Önerisi*. İstanbul: (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4431657>
- Çiftçi, H., & Fidanlı. (2018). Katılım Bankacılığı Hizmetlerinde Pazarlama Faaliyet ve Uygulamaları: Sektörel Uygulamalar ve Yaşanan Problemler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 474-494.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/article/505567>
- Durmuş A. (2022). Konvansiyonel Bir Bankanın İslami Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesinin Fıkhi Açıdan Analizi. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 19-32.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufebud/article/1183299>
- El-Seoudi, A. W. (2012). Human Resources In Islamic Banks. *Journal of Economic Theory*, 66-69.
https://www.researchgate.net/publication/276043143_Human_Resources_in_the_Islamic_Banks
- Güçlü, F., & Kılıç, M. (2019). İslami Finansın Türkiye ABD İngiltere ve Malezyada Gelişimi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 271-293.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yead/article/569172>
- Hasan, Z. (2018). Full-Fledged Conversion Effects On Operational Areas of Banks: The Case of Bangladesh. *Daffodil International University Journal of Business and Entrepreneurship*, 56-70.
https://www.researchgate.net/publication/337026913_FULL-FLEDGED_CONVERSION_EFFECTS_ON_OPERATIONAL_AREAS_OF_BANKS_THE_CASE_OF_BANGLADESH
- Hassan, H. H. (2012). Shari'ah Parameters and Preliminary Tasks for Transforming Conventional Banks into Islamic Banks. *A paper presented at the 5th Conference of The Shariah Boards of Islamic Financial Institutions AAOIFI*. Bahrain. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jief/article/485462>
- IFSB. (2024). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. Kuala Lumpur: Islamic Financial Services Board. <https://www.ifsb.org/wp-content/uploads/2024/09/IFSB-Stability-Report-2024-8.pdf>
- Jumhouria Bank. (2021, Ekim 19). *Hakkımızda*. Jumhouria Bank Web sitesi. <https://www.jbank.ly/en/about-us/>

- Özulucan, A., & Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 85-108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/article/208485>
- Resmî Gazete. (2006, Kasım 1). *Bankaların İradi Tasfiyeleri Hakkında Yönetmelik*. T.C. Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/11/20061101-8.htm> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2019, Eylül 14). *Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ*. T.C.: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190914-4.htm> adresinden alındı
- Rosly, S. A. (2005). From Windows to Subsidiaries for Islamic Banking. *Centre for Policy Initiatives*, 1-5.
- Saaid, A., & Shafii, Z. (2013). Obstacles Facing Conversion Process From Convantional Banks to Islamic Banking: A Rewiev of Literature. *Paper Proceeding of the 5th Islamic Economics System Conference (iECONS)*. Universiti Sains Islam Malaysia: Kuala Lumpur.
- Siswantoro, D. (2012). The Conversion Effects of Islamic Unit to Full-Fledged System Islamic Banks in Indonesia. *Australian Journal of Islamic Banking and Finance*, 55-63. https://www.researchgate.net/publication/260106874_The_Conversion_Effects_of_Islamic_Unit_to_Full_Fledged_System_Islamic_Banks_in_Indonesia
- Sole, J. (2007). *Introducing Islamic Banks into Conventional Banking Systems*. Washington: IMF Working Paper. <https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2016/12/31/introducing-islamic-banks-into-conventional-banking-systems-20638>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi. (2022). *Türkiye Hane Halkı Finansal Algı ve Tutum Çalışması*. İstanbul: Barem Pazar Araştırma ve Danışmanlık AR-GE Merkezi. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/-turkiye-hanehalki-finansal-almi-ve-tutum-arastirmasi-sonuclari-aciklandi/2065635>
- TKBB. (2024, Mayıs 13). *Katılım Finansı İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler ve Bunların Tasfiyesi Standardı*. Türkiye Katılım Bankaları Birliği Web Sitesi: <https://tkbb.org.tr/upload/Kat%C4%B1l%C4%B1m%20Finans%C4%B1%20Ile%20CC%87lkelerine%20Uygun%20Olmayan%20Gelirler%20ve%20Bunlar%C4%B1n%20Tasfiyesi%20Standard%C4%B1.pdf> adresinden alındı
- Toprak, M., Ergeç, E. H., & Kaytancı, B. G. (2020). İslami Finansta Pencere Modeli. *Katılım Finans Dergisi* , 52-55.
- Ünlü, A., & Yıldız, K. (2021). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Geleneksel Bankaların Katılım Bankacılığı Penceresi Açmasının Olası Yansımaları. *Hitit İlahiyat*

Dergisi, 81-106.

https://www.researchgate.net/publication/355767675_Turkiye'de_Faaliyet_Gosteren_Geleneksel_Bankaların_Katılım_Bankacılığı_Penceresi_Acmasının_Olası_Yansımaları

Wahab, A. (2019). *Faizsiz Bankacılıkta Pencere Modelinin Etkinliği: Etiyopya Örneği*. İstanbul: (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). TC. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=KtnfXBBhyJgjlOwx_GCPzA&no=hCYOJtw1K0_zWszkunvO7A

Yazıcı, A. (2018). Konvansiyonel Bankaların İslami Bankalara Dönüşümü ve Dönüşüm Süreci Üzerine Bir Değerlendirme. *İslam Ekonomisi ve Finans Dergisi*, 4(2), 119-138. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/616736>

Zaki, F., & Hussainey, K. (2015). Conversion into Islamic Banks: Jurisprudence, Economic and AAOIFI Requirements . *European Journal of Islamic Finance*, 1-8.

https://www.researchgate.net/publication/288181645_Conversions_to_Islamic_Banks_Jurisprudence_Economic_and_AAOIFI_Requirements

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarların mevcut araştırmaya katkı oranları aşağıda belirtildiği gibidir:

1. Yazar ve 2. Yazar'ın katkı oranları sırasıyla %60 ve %40'dir.

1. Yazar: Saha araştırması, veri toplama, analize hazırlık, veri analizi, araştırma tasarımı, model geliştirme, literatür taraması, yazım.

2. Yazar: Saha araştırması, veri analizi, analizlerin yorumlanması, araştırma tasarımı, model geliştirme, literatür taraması, yazım kontrolü.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden herhangi bir bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara

uyulmuŐtur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiğbiri gerĐekleŐtirilmemiŐtir.

HAKEM DEĞERLENDİRMESİ

En az iki diŐ hakem / Çift Taraflı Kőrleme

AUTHORS' PERCENTAGE-BASED CONTRIBUTIONS

The contributions of the author to the study by percentages are as follows: The percentage-based contributions of the 1st author and 2nd author are 60% and 40%, respectively.

1st Author: Field research, data collection, data preparation for analysis, data analysis, research design, model development, literature review, writing.

2nd Author: Field research, data analysis, interpretation of analysis, research design, model development, literature review, proofreading.

DECLARATION OF COMPETING INTERESTS

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

ETHICAL APPROVAL OF THE STUDY

All rules within the scope of “Instruction on Research and Publication Ethics for the Higher Education Institutions” were observed throughout the study. No actions mentioned in the Instruction’s second chapter titled “Actions Against to Scientific Research and Publication Ethics” were taken in the study.

PEER REVIEW

Reviewed by at least two external referees / Double-Blind Review.